

Tentamen i Statistiska metoder 2008-05-31

Skrivtid: 14-18

Hjälpmedel: Med skrivningen häftad formelsamling. Räknedosa.

Jourhavande lärare: Lotta Hallberg

Redovisa och motivera kort alla dina lösningar

Obs! Skriv namn och personnummer på varje papper du lämnar in.

1

I tabellen nedan visas totalförsäljningen (i löpande priser) för insektsmedel för hästar och för hundar. Även priser för medlet 'Stopp o bit' för hästar från gruppen insektsmedel för hästar samt 'fästinghalsband' för hundar från gruppen insektsmedel för hundar är givna. Data är från åren 2004 till 2006

År	Tot. förs. insektsmedel för hästar	Tot. förs. insektsmedel för hundar	Pris, Stopp o bit	Pris, fästinghalsband
2004	1150	630	257	210
2005	1210	755	267	215
2006	1530	835	285	275

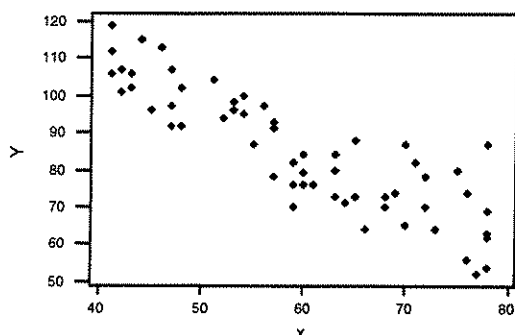
a) Använd varorna 'Stopp o bit' och fästinghalsband som representantvaror för sina grupper och beräkna ett kedjeprisindex av Laspeyre-typ för företagets priser med basår 2004. 3p

b) Om man vill se hur prisutvecklingen för varugrupperna insektsmedel för hästar och för hundar har utvecklats gentemot den allmänna prisutvecklingen, hur kan då en lämplig indexserie beräknas som beskriver detta och vad kallas en sådan indexserie? 1p

2

En nutritionist mätte muskelmassan hos 60 kvinnor i olika åldrar. Han ville se om muskelmassan minskade med åldern. Låt Y vara muskelmassan och x åldern.

Nedan visas ett spridningsdiagram över data:

Du får följande sammanställning av data:

$$\sum Y = 5098 \quad \sum Y^2 = 448662 \quad \sum x = 3599 \quad \sum x^2 = 224091 \quad \sum xY = 296024$$

- a) Beräkna korrelationskoefficienten. Den har negativt tecken. Hur tolkas detta? 2p
- b) Skatta parametrarna a och b i den enkla linjära regressionsmodellen samt tolka b. 3p
- c) Beräkna och tolka förklaringsgraden. 1p
- d) Prediktera muskelmassan hos en 65 årig kvinna med hjälp regressionslinjen. 1p

3

För att få data på livslängder hos 20 slumpmässigt valda människor så valdes dödsannonser ut ur pressen för 10 män och 10 kvinnor. Livslängderna registrerades.

Resultat:

Kvinnor	75	77	82	74	75	89	68	60	94	91
Män	55	60	62	71	74	79	84	90	98	61

- a) Beräkna medellivslängd, standardavvikelse, median, första och tredje kvartil dels för män och dels för kvinnor. 3p
- b) Anta att data är normalfördelade och med lika varians. Bilda ett 95% konfidensintervall för skillnaden i medellivslängd mellan män och kvinnor. Tolka intervallet. 3p

4

För 99 hästar har hästkrafterna mätts och kategoriserats som stark, medel eller svag. Du ska nu med hjälp av följande data pröva om det är skillnad mellan hästraserna med avseende på hästkrafter. Använd signifikansnivå 5%. 3p

	STARK	MEDEL	SVAG
Fjordhäst	12	8	3
Dölehäst	13	13	5
Islandshäst	9	8	12
Arab	3	5	8

Extra formler:

Kedjeprisindex:

$$I_t = I_{0,1} \cdot L_{1,2} \cdot \dots \cdot L_{t-1,t} \cdot 100$$

där

$$L_{t-1,t} = \sum_{i=1}^n \frac{p_{i,t}}{p_{i,t-1}} \cdot w_{i,t-1,t}$$

är årslänken från år $t-1$ till t för n ingående varor/tjänster. $w_{i,t-1,t}$ väljs enligt ett viktsystem:

$$\text{Laspeyres: } w_{i,t-1,t}^L = \frac{\text{Försäljningsvärdet för vara } i \text{ år } t-1}{\text{Totala försäljningsvärdet år } t-1}$$

$$\text{Paasche: } w_{i,t-1,t}^P = \frac{\text{Försäljningsvärdet för vara } i \text{ år } t \text{ i priser för år } t-1}{\text{Totala försäljningsvärdet år } t \text{ i priser för år } t-1}$$

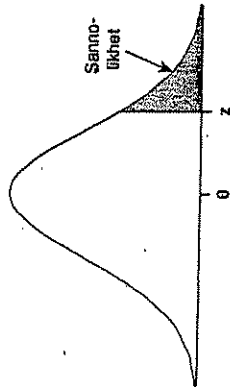
Med representantvaror byts "Försäljningsvärdet för vara i " mot "Försäljningsvärdet för varugrupp i " i viktterna.

Tabell 1 Normalfördelningen

Tabellen ger sannolikheten att en standardiserad normalfördelad variabel är större än ett visst värde z .

Exempel: Sannolikheten att få ett värde större än 1,23 är 10,9%.

Den standardiserade normalfördelningen är symmetrisk kring punkten noll. Därför ges sannolikheterna endast för positiva z -värden.

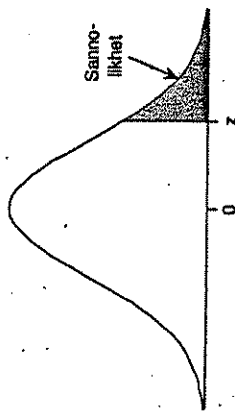

z	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0,0	50,0	49,6	49,2	48,8	48,4	48,0	47,6	47,2	46,8	46,4
0,1	46,0	45,6	45,2	44,8	44,4	44,0	43,6	43,3	42,9	42,5
0,2	42,1	41,7	41,3	40,9	40,5	40,1	39,7	39,4	39,0	38,6
0,3	38,2	37,8	37,4	37,1	36,7	36,3	35,9	35,6	35,2	34,8
0,4	34,5	34,1	33,7	33,4	33,0	32,6	32,3	31,9	31,6	31,2
0,5	30,9	30,5	30,2	29,8	29,5	29,1	28,8	28,4	28,1	27,8
0,6	27,4	27,1	26,8	26,4	26,1	25,8	25,5	25,1	24,8	24,5
0,7	24,2	23,9	23,6	23,3	23,0	22,7	22,4	22,1	21,8	21,5
0,8	21,2	20,9	20,6	20,3	20,0	19,8	19,5	19,2	18,9	18,7
0,9	18,4	18,1	17,9	17,6	17,4	17,1	16,9	16,6	16,4	16,1
1,0	15,9	15,6	15,4	15,2	14,9	14,7	14,5	14,2	14,0	13,8
1,1	13,6	13,3	13,1	12,9	12,7	12,5	12,3	12,1	11,9	11,7
1,2	11,5	11,3	11,1	10,9	10,7	10,6	10,4	10,2	10,0	9,9
1,3	9,7	9,5	9,3	9,2	9,0	8,9	8,7	8,5	8,4	8,2
1,4	8,1	7,9	7,8	7,6	7,5	7,4	7,2	7,1	6,9	6,8
1,5	6,7	6,6	6,4	6,3	6,2	6,1	5,9	5,8	5,7	5,6
1,6	5,5	5,4	5,3	5,2	5,1	4,9	4,8	4,7	4,6	4,6
1,7	4,5	4,4	4,3	4,2	4,1	4,0	3,9	3,8	3,8	3,7
1,8	3,6	3,5	3,4	3,4	3,3	3,2	3,1	3,1	3,0	2,9
1,9	2,9	2,8	2,7	2,7	2,6	2,6	2,5	2,4	2,4	2,3
2,0	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,8
2,1	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,4
2,2	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
2,3	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
2,4	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6

z	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
2,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
2,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
2,8	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
2,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
3,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Tabell 2 Normalfördelningen

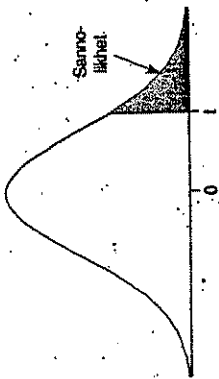
Kritiska värden. z -värden för vissa sannolikheter.

Sannolikhet	z	Sannolikhet	z	Sannolikhet	z
50%	0,00	9%	1,34	2,5%	1,96
40%	0,25	8%	1,41	1,0%	2,33
30%	0,52	7%	1,48	0,5%	2,58
20%	0,84	6%	1,55	0,1%	3,09
10%	1,28	5%	1,64	0,05%	3,29

Tabell 3 t-fördelningen

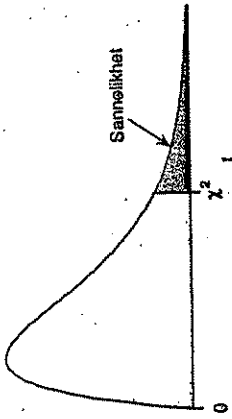
Kritiska värden. t-värden för vissa sannolikheter.

fg	Sannolikhet						
	5%	2,5%	1%	0,5%	0,1%	0,05%	
5	2,02	2,57	3,36	4,03	5,89	6,87	
6	1,94	2,45	3,14	3,71	5,21	5,96	
7	1,89	2,36	3,00	3,50	4,79	5,41	
8	1,86	2,31	2,90	3,36	4,50	5,04	
9	1,83	2,26	2,82	3,25	4,30	4,78	
10	1,81	2,23	2,76	3,17	4,14	4,59	
11	1,80	2,20	2,72	3,11	4,02	4,44	
12	1,78	2,18	2,68	3,05	3,93	4,32	
13	1,77	2,16	2,65	3,01	3,85	4,22	
14	1,76	2,14	2,62	2,98	3,79	4,14	
15	1,75	2,13	2,60	2,95	3,73	4,07	
16	1,75	2,12	2,58	2,92	3,69	4,01	
17	1,74	2,11	2,57	2,90	3,65	3,97	
18	1,73	2,10	2,55	2,88	3,61	3,92	
19	1,73	2,09	2,54	2,86	3,58	3,88	
20	1,72	2,09	2,53	2,85	3,55	3,85	
21	1,72	2,08	2,52	2,83	3,53	3,82	
22	1,72	2,07	2,51	2,82	3,50	3,79	
23	1,71	2,07	2,50	2,81	3,48	3,77	
24	1,71	2,06	2,49	2,80	3,47	3,75	
25	1,71	2,06	2,49	2,79	3,45	3,73	
26	1,71	2,06	2,48	2,78	3,44	3,71	
27	1,70	2,05	2,47	2,77	3,42	3,69	
28	1,70	2,05	2,47	2,76	3,41	3,67	
29	1,70	2,05	2,46	2,76	3,40	3,66	
30	1,70	2,04	2,46	2,75	3,39	3,65	
40	1,68	2,02	2,42	2,70	3,31	3,55	
60	1,67	2,00	2,39	2,66	3,23	3,46	
120	1,66	1,98	2,36	2,62	3,16	3,37	
∞	1,64	1,96	2,33	2,58	3,09	3,29	

Tabell 4 χ^2 -fördelningen

Kritiska värden. χ^2 -värden för vissa sannolikheter.

fg	Sannolikhet		
	5%	1%	0,1%
1	3,84	6,63	10,83
2	5,99	9,21	13,82
3	7,81	11,34	16,27
4	9,49	13,28	18,47
5	11,07	15,09	20,52
6	12,59	16,81	22,46
7	14,07	18,48	24,32
8	15,51	20,09	26,12
9	16,92	21,67	27,88
10	18,31	23,21	29,59
11	19,68	24,72	31,26
12	21,03	26,22	32,91
13	22,36	27,69	34,53
14	23,68	29,14	36,12
15	25,00	30,58	37,70
16	26,30	32,00	39,25
17	27,59	33,41	40,79
18	28,87	34,81	42,31
19	30,14	36,19	43,82
20	31,41	37,57	45,31
21	32,67	38,93	46,80
22	33,92	40,29	48,27
23	35,17	41,64	49,73
24	36,42	42,98	51,18
25	37,65	44,31	52,62

fg.	Sannolikhet		
	5%	1%	0,1%
26	38,89	45,64	54,05
27	40,11	46,96	55,48
28	41,34	48,28	56,89
29	42,56	49,59	58,30
30	43,77	50,89	59,70
31	44,99	52,19	61,10
32	46,19	53,49	62,49
33	47,40	54,78	63,87
34	48,60	56,06	65,25
35	49,80	57,34	66,62
36	51,00	58,62	67,99
37	52,19	59,89	69,35
38	53,38	61,16	70,71
39	54,57	62,43	72,06
40	55,76	63,69	73,41
41	56,94	64,95	74,75
42	58,12	66,21	76,09
43	59,30	67,46	77,41
44	60,48	68,71	78,75
45	61,66	69,96	80,08
46	62,83	71,20	81,39
47	64,00	72,44	82,72
48	65,17	73,68	84,03
49	66,34	74,92	85,35
50	67,50	76,15	86,66

Beskrivande statistik

Medelvärde

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

Standardavvikelsen

$$s = \sqrt{\frac{\sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{n}}{n-1}}$$

Regressionslinjen

$$y = a + b \cdot x$$

$$a = \bar{y} - b \cdot \bar{x}$$
$$b = \frac{\sum xy - \frac{\sum x \sum y}{n}}{\sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{n}}$$

Korrelationskoefficienten

$$r = \frac{\sum xy - \frac{\sum x \sum y}{n}}{\sqrt{\left(\sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{n}\right) \left(\sum y^2 - \frac{(\sum y)^2}{n}\right)}}$$

Residualspridningen

$$s_e = \sqrt{\frac{\sum (y - \hat{y})^2}{n-2}} = \sqrt{\frac{(n-1) \cdot s_y^2 \cdot (1-r^2)}{n-2}}$$

Konfidsensintervall

Ett stickprov, populationens andel

$$p \pm z \cdot \sqrt{\frac{p(1-p)}{n}}$$

$$n = z^2 \cdot \frac{p(1-p)}{(d/2)^2}$$

(stickprovets storlek, d är intervallets bredd)

Ett stickprov, populationens medelvärde

$$\bar{x} \pm z \cdot \frac{s}{\sqrt{n}}$$

(stort stickprov)

$$\bar{x} \pm t \cdot \frac{s}{\sqrt{n}}$$

(normalfördelad variabel, $n - 1$ frihetsgrader)

$$n = z^2 \cdot \frac{s^2}{(d/2)^2}$$

TVå oberoende stickprov, skillnader mellan andelar

$$(p_1 - p_2) \pm z \cdot \sqrt{\frac{p_1(1-p_1)}{n_1} + \frac{p_2(1-p_2)}{n_2}}$$

TVå oberoende stickprov, skillnader mellan medelvärden

$$(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) \pm z \cdot \sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}$$

$$(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) \pm t \cdot \sqrt{s_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}$$

där

$$s_p^2 = \frac{(n_1 - 1)s_1^2 + (n_2 - 1)s_2^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

($n_1 + n_2 - 2$ frihetsgrader)

Hypotesprövning, testfunktioner

Ett stickprov, populationens andel

$$z = \frac{p - P_0}{\sqrt{\frac{P_0(1 - P_0)}{n}}}$$

Ett stickprov, populationens medelvärde

$$t = \frac{\bar{x} - \mu_0}{s / \sqrt{n}}$$

TVå oberoende stickprov, skillnader mellan andelar

$$z = \frac{p_1 - p_2}{\sqrt{p(1-p) \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

(p är andelen i det sammanslagna stickprovet)

TVå oberoende stickprov, skillnader mellan medelvärden

$$z = \frac{(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) - d_0}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$
$$t = \frac{(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) - d_0}{\sqrt{s_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

χ^2 -metoden

$$\chi^2 = \sum \frac{(O - E)^2}{E}$$